

271. Wł. Mickiewicz do J. I. Kraszewskiego 27 V 1885 Rkp. BJ 6520 k. 293-294.

[Tłumaczenie:]

[k. 293r]

Paryż, 27 maja 1885
7, rue Magdebourg

Drogi Panie,

Właśnie otrzymałem Pańskich pięć rękopisów. *Pamiętniki* Arsène'a Hussaye'a¹ tworzą dwa tomy in 8° i kosztują 12 franków. Moja córka², która niedawno wróciła z Bolonii, powiada, że Lenartowicz³ jest nieco cierpiący i że martwi się, iż nie otrzymał od Pana odpowiedzi na trzy listy. [k. 293v] Jest Pan korespondentem tak wyjątkowo sumiennym, że człowiek jest z tego powodu jedynie bardziej wymagający wobec Pana. Nasza kolonia wciąż się kłóci z powodu Wiktora Hugo⁴. Słyszałem o naszych damach, które prawie się pobily. Salony, które zbierają gotowe opinie w „Le Figaro”⁵ i „L’Univers”⁶ postrzegają poniedziałek jako „triumf bezbożności”⁷. Deistyczne wyznanie wiary Wiktora Hugo wydaje się im bezwartościowe, [k. 294r] skoro nie zostało parafowane przez proboszcza z jego parafii. Większość ludzi czuje, że to wielki wyzwolony umysł, a jako wielki umysł przeczuwał, do jakiego stopnia triumf naszej sprawy utożsamia się z triumfem doczesnej sprawiedliwości. To wystarcza, żebyśmy jako Polacy nie mieli prawa do zaniedbania modlitwy za niego, o którą prosił każdą duszę. Jeśli chodzi o braki jego geniuszu... człowiek kompletny nie istnieje i byłaby wielka szkoda, gdyby to, czego brakowało [k. 294v] Hugo, przysłoniło to, co miał w sobie. I oto on w drodze do Panteonu. Mam nadzieję, że oszczędzą temu pomnikowi śmiesznych kanonizacji, że nie umieści się tam ani tego harmonijnego i nieokreślonego pieśniarza, jakim był Lamartine⁸, ani tego politycznego nietoperza, jakim był Thiers⁹, ani tego komiwojażera w oportunizmie, jakim był Gambetta¹⁰.

Ach! Gdyby przynajmniej miał Pan wygnanie w stylu Wiktora Hugo, czyli wyspę, widok Oceanu i spacer po plaży!

Z wyrazami przyjaźni i szacunku,

¹ Arsène Houssaye, *Les confessions...* – zob. list nr 270.

² Helena Mickiewiczówna – zob. list nr 98.

³ Teofil Lenartowicz – zob. list nr 84.

⁴ Wiktor Hugo – zob. list nr 269.

⁵ „Le Figaro” – zob. list nr 243.

⁶ „L’Univers” – dziennik francuski o orientacji katolickiej wydawany w Paryżu od 1833 r.

⁷ Pierwszy czerwca 1885 r. – dzień pogrzebu Wiktora Hugo – wypadł w poniedziałek.

⁸ Alphonse de Lamartine (1790-1869) – francuski polityk republikański, poeta romantyczny.

⁹ Adolphe Thiers – zob. list nr 95.

¹⁰ Léon Gambetta – zob. list nr 162.

Władysław Mickiewicz